

RAZSTAVA O ALFREDU JENSENU

Aprila 2006 je Oddelek za germanistiko s skandinavistiko in nederlandistiko v sodelovanju s Slovensko-švedskim društvom organiziral razstavo o Alfredu Jensenu, švedskem slavistu, publicistu, pisatelju in prevajalcu ter prijatelju Antona Aškerca. Pobuda za razstavo je nastala, ko je Karin Thorén-Hribar, vnukinja Alfreda Jensena, oddelčni knjižnici podarila sedem Jensenovih knjig iz njegove lastne zapuščine, ki med drugim obravnavajo Slovence in slovensko kulturo. Knjige so izjemnega pomena, ne samo za jezikoslovce, temveč tudi za druge humaniste. Jensen je bil namreč eden prvih piscev, ki je predstavil slovensko in slovansko kulturo Skandinaviji.

Alfred Jensen se je rodil leta 1859 v severni švedski pokrajini Hälsingland. Pri dvajsetih letih je začel študirati pravo in jezike na univerzi v Uppsali. Oče Alfreda Jensena je kot geometer delal v Rusiji, pri Alfredu Nobelu, tako da se je Alfred na obiskih pri očetu že zgodaj seznanil s slovanskim svetom in ruskim jezikom. V letih 1884–88 je bil član uredništva časopisa *Handels- och Sjöfartstidning* v Göteborgu, pozneje pa se je popolnoma posvetil literaturi. Najprej se je navdušil za ruski jezik in literaturo ter se povezal z ruskimi pisatelji, pozneje pa se je posvetil tudi drugim slovanskim jezikom in deželam. Študiral je poljski, češki, slovaški, srbski, hrvaški, bolgarski in slovenski jezik; nekatere je tudi govoril in pisal.

Med južne Slované je Jensen prvič prišel leta 1895 kot štipendist Švedske akademije. Prepotoval je dežele ob črti Berlin–Dunaj–Zagreb–Beograd–Odesa–Kijev. Na poti je preživel nekaj tednov v Sloveniji in se seznanjal z zgodovino, jezikom, književnostjo in razmerami pod avstrijsko oblastjo. Istega leta je v reviji *Nordisk tidskrift* objavil članek

Prešeren, slovenernas nationalskald (Prešeren, narodni pesnik Slovencev) s svojim prevodom šestih kitic uvoda h *Krstu pri Savici*, štirih sonetov (*Kupido! ti in tvoja lepa stárka, Je od vesel'ga časa teklo léto, Biló je, Mojzes, tebi naročeno, O Vrba! srečna draga vas domača*) in štirih drugih pesmi (*Deklétom, Kam?, Izgubljena vera, Pevcu*).

Prešernov sonet o Vrbi in Jensenov prevod:

O Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' úka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srcé si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjev nótranjih b' igrača!

Zvestó srcé in delavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobíl z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka;
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval – svet' Marka.

O, Vrba! ljufva fadershem, som gifvit
mig barnafröjdens omedvetna lycka!
O, hade kunskapstörst ej kunnat rycka
mig därifrån och ut i världen drivit!

Ej hade då dess ormtand sönderrifvit
all sällhet, som mitt hjärta ville trycka!
Ej tvifvel dít mitt sinne kunnat stycka,
och inre stormars lekboll jag ej blifvit!

Jag skulle funnit då – ack, huru gärna!
en trofast kvinnas arbetsamma händer –
en hemgift, saknad hos förmögen tärna.

Min farkost skulle plöjt vid lugna stränder,
och helge Markus skulle vetat värna
från hagelstorm min teg, mitt hus från
bränder.

Leta 1898 je Jensen na Dunaju prišel v stik z nemškimi prevodi pesmi Antona Aškerca (1856–1912). Nad njimi se je tako navdušil, da se je istega leta na poti v Zagreb ustavil v Ljubljani in Celju ter osebno poiskal Aškerca. To je bil začetek prijateljstva, ki je trajalo do Aškerčeve smrti leta 1912. Sodelovanje med njima je bilo zelo plodno (obsežno Aškerčevo korespondenco hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani). Aškerc je seznanjal Jensena s književnostjo slovenskih sodobnikov in mu tudi z nemščino in ruščino pomagal pri prevajanju slovenskih del v švedščino; poleg Prešernovih in Aškerčevih je Jensen prevedel tudi nekaj Cankarjevih del (*Erotica, Intermezzo*). Dopisoval si je z večino pisateljev slovanskih dežel, med Slovenci so bili to poleg Aškerca še Govekar, Miklošič, Tavčar in Cankar.

Jensen je leta 1901 v Stockholmu izdal zbirko prevodov 25 Aškerčevih pesmi iz treh različnih pesniških zbirk. Zbirka je dobila naslov *Slovenska ballader*. Istega leta je bil Jensen imenovan za tajnika pri Nobelovem inštitutu z nalogo, da spremlja razvoj slovanske literature in o njej poroča. Jensen je med nominirance za nagrado za literaturo uvrstil tudi Antona Aškerca.

Aškerčeva pesem *Trijé popotniki* in Jensenov prevod:

Gredó mi popotniki mladi trijé,
po cesti čez ravno gredo poljé.

Där gingo på landsvägen svenner tre;
bland grönskande tagnarne gingo de.

Obískala vila je Vesna naš svet,
pri cvetu zasajala pisan je cvet.

Då fingo de se den brokiga Vären,
som mötte med knoppar och blom i
spåren.

»Dežela prekrasna!« jo prvi slavi,
»kje tebi enaka na svetu leži?«

»O sköna land! – så den förste säger –
din make du ej i all världen äger.«

Dé drugi: »Preljub mi domači si kraj,
ti dom naš slovenski, naš zemeljski raj!

Den andre sade: »Dig vare pris,
slovenska hembygd, vårt paradís!

Še dražji kot zemlja pa tvoj mi je rod,
moj narod, moj narod, ki biva tod.«

»Hell dig, o moder! du jord, som föder
mitt folk, mitt folk, våra egna bröder!«

In tretji – molči. A zakaj se solzi?
Bol ali veselje te solze rodi?

Den tredje blott teg, men brast i gråt.
Vardt blicken af sorg eller glädje vät?

Delo *Slovenska ballader* je Jensen posvetil slavnemu švedskemu liriku Carlu Snoilskemu (1841–1903) ob njegovi 60-letnici. Eden od Snoilskyjevih prednikov je namreč izviral iz Slovenije. V svojem iskanju korenin je Snoilsky prišel do 16. stoletja, v čas protireformacije na Slovenskem, ko si je luteranski predikant Janž Znojilšek rešil življenje z begom na tuje. Domovini svojih pradedov je Snoilsky posvetil pesem *Laibach*, za katero je dobil navdih, ko je leta 1882 z vlakom potoval od Trsta proti Dunaju skozi Ljubljano. Z Jensenovo pomočjo je Aškerc v vezani obliki prevedel pesem v slovenščino in jo objavil v *Ljubljanskem zvonu*.

Jensen je bil plodovit književnik. Izdal je dve pesniški zbirki, zelo odmevni pa sta bili potopisni deli *Slavia* (1897) in *Habsburg – spomini in študije iz Avstro-Ogrske* (1899), kjer opisuje kulturno-politično stanje v slovanskih deželah monarhije.

Jensen je bil prvi panslavist v Skandinaviji in je zelo veliko prispeval k prepoznavnosti slovanske literature v tem delu Evrope. Pred prvo svetovno vojno je dobil od Srbije, Črne gore in Bolgarije državno priznanje za svoje zasluge na kulturnem področju. Umrli je na Dunaju leta 1921.

Ob svoji 60-letnici je Alfred Jensen zapisal: »Bolj ko sem bil znan v slovanskih deželah, bolj so mi prijatelji izkazovali naklonjenost. Slovanske gostoljubnosti in globoke naklonjenosti ne bom nikdar pozabil. Slovanski narodi, od Sankt Peterburga do Moskve, od Beograda do Dubrovnika, od Ljubljane do Kijeva, so kar tekmovali v svoji naklonjenosti do mene. In jaz sem jim za povračilo lahko ponudil le tiskano besedo.«

VIR

Holmqvist, Lena (1980): Alfred Jensen och Slovenien. *Acta Neophilologica*, 13, 61–80.

Mita Gustinčič Pahor